

KAYSERİ İLİNİN CEVİZ ÜRETİM POTANSİYELİ

Mehmet YAMAN¹
Aydın UZUN¹

Akife DALDA ŞEKERCİ¹
Ahmet SAY²

ÖZET

Türkiye iklim ve toprak yapısı bakımından ceviz (*Juglans regia*) yetiştiriciliğine uygun olması sebebiyle dünya üretiminde söz sahibi olan ülkelerden birisidir. Son yıllarda ceviz üretimine olan ilgi nedeniyle üretim ve bahçe sayısı git gide artmaktadır. Türkiye’de ceviz üretimi hemen hemen her ilde az da olsa ekonomik olarak yapılmaktadır. Üretim yapılan iller arasında Kayseri ili de yer almaktadır. Kayseri ilinde ceviz üretimi yıllar itibarıyla artış göstermektedir. TÜİK verilerine göre 2000 yılında ceviz üretimi 1124 ton, 2005 yılında 1361 ton ve 2010 yılında 1385 ton şeklinde gerçekleşmiştir. 2014 yılında ise üretim, meydana gelen ilkbahar geç donları sebebiyle üretim 650 tona gerilemiştir. Kayseri ili, ilçe bazında incelendiğinde ceviz üretiminde 2000 yılında 314 ton ile Yahyalı en fazla üretimi, 6 ton ile Özvatan en az üretimi, 2005 yılında 286 ton ile Melikgazi en fazla üretimi, 8’er tonla Pınarbaşı ve Özvatan en az üretimi, 2010 yılında yine Melikgazi 250 ton ile en fazla üretimi, Pınarbaşı 1 tonla en az üretimi gerçekleştirmiştir. 2014 yılında Akkışla ilçesi öne çıkarak 165 ton ile en fazla üretimi gerçekleştirirken, Develi, Hacılar ve Sarız ilçeleri 3’er tonla en düşük üretimi meydana getirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, ceviz, *Juglans regia*, Kayseri

SUMMARY

WALNUT PRODUCTION POTENTIAL OF KAYSERİ PROVINCE

Since Turkey has quite available climate and soil conditions for walnut (*Juglans regia*) cultivation, it has a significant share in world production. In recent years, there is an increasing interest in walnut culture and thus both the number of orchards and production are increasing. Walnut is cultivated more or less almost everywhere in Turkey. Kayseri is also among these places and walnut production is increasing in every year. According to TUIK data, walnut production was 1124 tons in 2000, 1361 tons in 2005 and 1385 tons in 2010. The production decreased to 650 tons in 2014 because of spring late frosts. Considering the walnut production values of the towns of Kayseri Province, it was observed that Yahyalı had the greatest production with 314 tons and Özvatan had the least production with 6 tons in the year, Melikgazi had the greatest production with 286 tons and Pınarbaşı and Özvatan towns with 8 tons of each had the least production in the year 2005, Melikgazi had the greatest production with 250 tons and Pınarbaşı had the least production with 1 ton in the year 2010. In the year 2014, Akkışla was prominent with 165 tons and the towns Develi, Hacılar and Sarız had the least productions with 3 tons of each.

Keywords: Turkey, walnut, *Juglans regia*, Kayseri

¹ Erciyes Üniversitesi, Seyrani Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü, KAYSERİ

² Erciyes Üniversitesi, Seyrani Ziraat Fakültesi, Tarımsal Biyoteknoloji Bölümü, KAYSERİ

GİRİŞ

Türkiye, bitki çeşitliliği ve bitki genetik kaynakları bakımından dünya ülkeleri içerisinde önemli bir konuma sahiptir. Türkiye de genetik çeşitliliğin farklılık göstermesi gibi iklim ve toprak şartları da değişkenlik göstermektedir. Bu iklim farklılığı ülkemizde farklı ekolojilerde genetik çeşitliliğin artmasına ve birçok bitki türünün yetişmesine imkân sağlamaktadır [1]. Bitki genetik çeşitliliğin bu denli fazla olması Türkiye tarihinde meyvecilik kültürünü de önemli bir noktaya getirmiştir. Türkiye’de tropik, subtropik ve yaprağını döken 85’in üzerinde bitki türü yetişmektedir [1].

Ceviz (*Juglans regia*), bu meyve türleri arasında yer almaktadır. Dünya üzerinde ceviz Türkiye’nin doğusundan, Ermenistan, Azerbaycan, İran, Pakistan, Nepal Dağları, Tibet’ten Merkez Asya’ya kadar dağılım gösterir [2] ve Türkiye’nin de bu ülkeler arasında yer almasından dolayı ceviz ülke içerisinde doğal olarak oldukça geniş bir yayılışa sahiptir. Ayrıca ceviz, taze olarak tüketiminin yanı sıra, çikolata endüstrisi, fırınlanmış gıda sanayisinde ve tıp alanında kullanım görmektedir [1]. Cevizin çok amaçlı kullanım görmesi, yüksek fiyata alıcı bulması ve geniş bir adaptasyon yeteneğine sahip olmasından dolayı Türkiye’de üreticilerin dikkatini çekmesine sebep olmuştur. Bu gelişmeler sonucunda da Türkiye ceviz üretimi büyük bir ivme kazanmıştır.

Türkiye 2013 FAO verilerine göre 3.458.046 ton olan dünya ceviz üretiminde 1.700.000 ton ile ilk sırada yer alan Çin, 453.988 ton ile ikinci sırada yer alan İran, 420.000 ton ile üçüncü sırada yer alan ABD’den sonra dördüncü sırada yer alarak 212.140 ton ile bu üretimin %6.13’lük kısmını oluşturmaktadır.

Türkiye’de ceviz üretiminde yıllara göre bazı iniş çıkışlar yaşanmaktadır. Bu iniş çıkışların asıl nedeni cevizin ilkbaharda erken yapraklanması ve dolayısıyla ilkbahar geç donlarından etkilenmesidir. İlkbahar geç donlarına rağmen yıllar itibarıyla Türkiye’de ceviz üretimi düzenli bir artış göstermektedir (Çizelge 1).

Türkiye’de ceviz üretimi bir bölgede yoğunlaşmak yerine hemen hemen her ilde ekonomik olarak yapılmaktadır (Çizelge 2).

Ekonomik olarak ceviz üretimi yapan iller arasında Kayseri ili de yer almaktadır. 37°45' ve

38°18' kuzey enlemleri ve 34°56' ve 36°59' doğu boylamları arasında yer alan Kayseri, 16.865 km²’lik yüzölçümü ile Türkiye’nin yaklaşık %2.2’lik bir bölümünü oluşturmaktadır. Geçmişten günümüze birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan şehirde, gelişen sanayi yatırımları, tarımsal aktivitenin yeteri kadar gelişmemesine sebep olmuştur [3]. Bulunduğu coğrafyası ve topoğrafik yapısı gereği ülkemizin iç orta kısmında yer alan Kayseri, yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve kar yağışlı olan ılıman iklim kuşağı içerisinde yer aldığından, meyve yetiştiriciliğini sınırlandıran ilkbahar geç donları ve sonbahar erken donlarıyla sık sık karşılaşılan bir ekolojiye sahiptir.

Gelişen teknoloji, yeni sulama sistemleri, modern bahçe tesisi, bodur yetiştiricilik, budama şekilleri vb. gelişmeler son yıllarda tarımsal üretimde de kendisini göstermiş ve birim alandan en çok verimin alındığı bahçe bitkileri yetiştiriciliği, her geçen gün Kayseri’de de üreticilerin ilgisini çekmeye başlamıştır. İlde sulama imkânlarının artmasıyla birlikte yeni kurulan meyve bahçelerinin genellikle son sistem modern tesisler olduğu görülmektedir. Bu meyve bahçeleri arasında ceviz bahçelerinin sayısı da gün geçtikçe artış göstermektedir.

2000 yılı TÜİK verilerine göre Kayseri ilinde en fazla ceviz üretimi yapan ilçe 314 ton ile Yahyalı’dır. Bunları sırasıyla 206 ton ile Melikgazi, 150 ton ile Develi ve Yeşilhisar ilçeleri takip etmektedir. En az üretim yapılan ilçeler ise 13 ton ile İncesu, 9’ar ton Pınarbaşı, Felahiye ve Özvatan’dır.

2005 TÜİK verilerinde ise birinci sırayı 286 ton ile en fazla üretimi yapan Melikgazi ilçesi almıştır. 250 ton ile Yahyalı, 160 ton ile Akkışla, 134 ton ile Bünyan ilçeleri üretimde önde gelen ilçeler iken, 21 ton ile Sarioğlan, 9 ton ile Felahiye, 8’er tonla Özvatan ve Pınarbaşı en az üretim yapan ilçeleri oluşturmuştur.

2010 yılı verilerinde Melikgazi 2005 yılına benzer olarak 250 ton ile en fazla üretim yapan ilçe olmuştur. Bünyan 210 ton, Yahyalı 208 ton ve 166 ton ceviz üretimiyle Akkışla en fazla üretimin yapıldığı ilçeler arasında yer alır. 2010 yılında Kayseri ceviz üretiminde 8 ton ile Sarioğlan, 5 ton ile Sarız ve 1 ton ile Pınarbaşı en az üretim yapan ilçelerdir.

2014 yılında ceviz üretimi diğer iki yıla oranla oldukça düşüş göstermiştir. Bu azalmanın sebebi

2014 yılında 30 Mart tarihinde gerçekleşen don olayıdır. İlkbahar geç donları sebebiyle Kayseri ilinin Sarız ilçesi dışında kalan bütün ilçelerinde ceviz üretimi oldukça azalmıştır. 2014 TÜİK verilerine göre en fazla ceviz üretimi 165 ton ile Akkışla'da, 135 ton ile Özvatan'da, 88 ton ile Talas'ta, 81 ton ile Kocasinan ilçelerinde gerçekleşmiştir. Ceviz üretiminin en az olduğu ilçeler ise 4 ton ile Pınarbaşı ve 3'er ton ile Develi, Hacılar ve Sarız'dır. Develi ilçesi Erciyes Dağının güney batı yamacında yer almasından dolayı bitkiler ilkbaharda diğer ilçelere göre daha erken uyanmaktadır. Bu da ilkbahar geç donlarından etkilenmesine zemin hazırlamaktadır. 2012 ve 2013 verilerine göre ceviz üretiminde önde gelen

ilçe olan develi ilçesi 2014 verilerinde alt sıralara gerilemiştir (Çizelge 3).

Çizelge 1. Yıllara göre Türkiye ceviz üretim değerleri (FAO, 2013)

Yıllar	Üretim (ton)
2005	150.000
2006	129.614
2007	172.572
2008	170.897
2009	177.198
2010	178.142
2011	183.240
2012	203.212
2013	212.140

Çizelge 2. Farklı yıllara göre ceviz üretiminde önde gelen iller (TÜİK, 2014)

2000			2005			2010			2014		
Sıra	İl	Üretim (ton)	Sıra	İl	Üretim (ton)	Sıra	İl	Üretim (ton)	Sıra	İl	Üretim (ton)
1	Kastamonu	5649	1	Hakkâri	10305	1	Hakkâri	13842	1	Antalya	9354
2	Karaman	5583	2	Karaman	5797	2	Erzurum	6455	2	Hakkâri	9080
3	Bursa	5131	3	Bursa	5759	3	Kahramanmaraş	6172	3	Karaman	8040
4	Van	4110	4	Kahramanmaraş	5312	4	Mersin	5693	4	Van	8001
5	Kahramanmaraş	4107	5	Kastamonu	5106	5	Denizli	5107	5	Aydın	7912
6	Isparta	3724	6	Bitlis	5009	6	Bursa	5085	6	Denizli	7866
7	Antalya	3453	7	Karabük	4664	7	Antalya	4663	7	Mersin	6845
8	Hakkâri	3408	8	Van	4267	8	Konya	4542	8	Kahramanmaraş	6106
9	Aydın	3339	9	Konya	3919	9	Çorum	4352	9	İzmir	5948
10	İzmir	3258	10	Antalya	3873	10	Van	4343	10	Kocaeli	5920
39	Kayseri	1124	40	Kayseri	1361	48	Kayseri	1385	54	Kayseri	650

Çizelge 3. Yıllara göre Kayseri ili ilçe bazında ceviz üretimi (TÜİK, 2014)

Sıra	2000		2005		2010		2014	
	İlçe	Üretim (ton)	İlçe	Üretim (ton)	İlçe	Üretim (ton)	İlçe	Üretim (ton)
1	Yahyalı	314	Melikgazi	286	Melikgazi	250	Akkışla	165
2	Melikgazi	206	Yahyalı	250	Bünyan	210	Özvatan	135
3	Develi	150	Akkışla	160	Yahyalı	208	Talas	88
4	Yeşilhisar	150	Bünyan	134	Akkışla	166	Kocasinan	81
5	Kocasinan	72	Yeşilhisar	113	Develi	158	Bünyan	63
6	Bünyan	60	Kocasinan	112	Kocasinan	128	Yahyalı	35
7	Talas	44	Develi	75	Özvatan	77	İncesu	34
8	Akkışla	35	Sarız	75	Yeşilhisar	58	Melikgazi	14
9	Hacılar	28	Talas	51	Talas	50	Felahiye	9
10	Sarıoğlu	28	İncesu	34	İncesu	38	Sarıoğlu	8
11	İncesu	13	Hacılar	25	Hacılar	28	Yeşilhisar	5
12	Felahiye	9	Sarıoğlu	21	Sarıoğlu	8	Pınarbaşı	4
13	Pınarbaşı	9	Felahiye	9	Sarız	5	Develi	3
14	Özvatan	6	Özvatan	8	Pınarbaşı	1	Hacılar	3
15	Sarız	0	Pınarbaşı	8	Felahiye	0	Sarız	3

SONUÇ

Tüm bu sonuçlar neticesinde Kayseri ilinde yıllar itibarıyla ceviz üretiminde bir artış gözükmemektedir. Kayseri ilinde ceviz üretimi bir ilçeye yoğunlaşmamakla birlikte her ilçede yıldan

yıla üretim değişiklik göstermektedir. Erciyes Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nin çiftçilere olan desteği ile Kayseri ili ceviz üretiminin gelecekte artış sağlayacağı öngörülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Ercisli, S., 2004. A Short Review of the Fruit Germplasm Resources of Turkey. *Genet Resour Crop Ev* 51:419–435.
2. Heller, J., 2001b. Juglans. In: P. Hanelt. *Institute of Plant Genetics and Crop Plant Researches (Eds) Mansfelds Encyclopedia of Agricultural and Horticultural Crops*, pp:312–315.
3. Yılmaz, K. U. ve A. Uzun, 2010. Kayseri İli'nin Meyvecilik Potansiyeli Açısından Analizi. *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 27:228–233.